

U. E. 1990. évi (XXXVIII) Országos
Néprajzi és Népdalrajzi Szimpóziumot
Füledt tagozatában V. díjat nyert.

H E T E D I K A H Á Z A S S Á G .

Írta:

Havasi István .

H E T E D I K   A   H Á Z A S S Á G .

Az udvarlás.

Az emberiség keletkezése óta a férfi és a nő között kapcsolat alakult ki. Ezt úgy nevezik, hogy szerelmi kapcsolat, melynek kialakulásában különböző tényezők játszottak közre. Az első és legfontosabb a szerelmi ébredés kora a serdülő kor, mely olyan különös érzést ébreszt fel a két nem között, hogy azt nehezen vagy egyáltalán nem lehet, rideg papíron kifejezni. Ez valami különös belső lelki állapot megnyilvánulása, kialakulása, amely a két nemet vonzóvá teszi egymás iránt. E vonzó állapot kialakulását több tényező teszi lehetővé: Sokesetben elég két szempárnak pillanatnyi találkozása, egy bizonyos összejövetele, munkahely, játszótér, táncmulatság, a lakhelyhez való közelség, az alkat hasonlósága stb. stb. Minden esetben a két szem találkozása váltja ki a szerelmi ébredést, azt a magasztos érzést, mely a két fél lelki egyensúlyát megváltoztatja. A módszerek vidékenként, falvakként, sőt egy falun belül is változhatnak, de az érzelme létrejöttét semmiféle külső tényező nem változtathatja, befolyásolhatja.

Különösen az első szerelmi kapcsolatot válhatik hosszú időre, vagy életfogytiglanra felejthetetlené. Ahól ebből házasság lesz, ott remélhetően a boldogság költözik a családba. E kötetlekek létrejöttéről köteteket lehetne írni, amint ez napjainkban is tart, kiragadva egy-egy epizódot, vagy legyen az a fantázia szüleménye, mind-mind az életből vett természetszerű tanulmány.

Jelen írásomban a falusi, egyszerű, paraszti társadalom, szerelmi, egybekelési események különböző formáit akarom feltárni, rögzíteni, különösen a régebbi időkből, úgy 50-70 év körül. Beigazolódik, hogy akkor sem ment döccenés mentesen a házasságkötés. Ha a fiatalok egymásra találtak is a maga természetszerűségében, akkor a szülők között volt olyan elháríthatatlan akadály, mely megnehezítette az egybekelést. Ez lehetett a nagy vagyoni különbség, vagy egy hosszantartó haragos viszony, szóval nem ment ez simán. Ahól az egzisztenciák hasonló voltak egymáshoz ott nem voltak akadályok és a dolog ment annak rendje-módja szerint.

A helyi szokások nagyban hozzájárultak a pár kiválasztásánál, ilyenek voltak: a fonóban összejövetelek, tolfosztás, őszi estéken a kukorica fosztás, később jött a siló tiprás stb. Mind ezek a szokások lehetővé tették a fiataloknak egymással való találkozást az érzelme kialakulását. A legelterjedtebb volt a fonóban való összejövetele, ez ugyanis az év minden szakában végbe ment, míg csak fenni való volt, hisz a saját termésükendert kellett feldolgozni a szükséges aldónemük előállításá-

hoz. A fonóházban nap-mint nap összejöttek a fonóházban alkalom volt a legényel lányok megismerése; a lányok sorba állították a rokkákat és pörgedtek. A legények többnyire az az asztalhoz ültek kártyáztak, sakkoztak. A szülők ilyenkor elmentek hazuról, hogy nyilván, hogy nezavarják jelenlétükkel a fiatalok szórakozását. Rendszerint a rokkafára annyi kéndert helyeztek el, hogy annak fonása ne vegye igénybe az egész estét, szórakozásra, esetleg udvarlásra is jusson idő, ha még valamelyik lánynak nem akart lefogyni a kender, akkor a legény úgy incselkedett, hogy a fonalat megszakította és így Ő is belevegyülhetett a szórakozásba. A szégyenlősebbek még, bátortalanul halgadtak és figyelték a bátrabbakat. Mig csak nem melléjük is oda leselkedett, akivel előrébb a szempárok találkoztak és föllobbant náluk is a szerelem.

-- Juliska Te milyen szép finom szálakat tudsz fonni-- szólalt meg Joska-- mi legyen ezekből a finom szállakból?

-- Hát alsóruha: péntő meg gatyá-- válaszolt Juliska.

-- Te ehhez nagyon jól értesz, ezek a kis ujjacskák ugyesen pörgetik a rokkát -- és érintette Juliska kezét.

-- Hát nem ezek az ujjak pörgetik, hanem a lábak, nahát még ezt sem veszed észre?-- Közben kezét elrántotta, szégyenérzetében nem akarta, hogy valaki meglássa, hogy kezét a Jóska kezében pihenteti. A beszélgetés áramlata még nem nagyon indult meg, még mind a ketten járatlanok voltak az ilyen természetű témában, de a szívkben már gerjedezett valami, mégis gazdasági dolgokról beszélgettek. Jóska dicsekedett a lovaikkal, Juliska meg a főzéssel, ezek a témák könnyebbek voltak, mint a sziv ügyekről tárgyalni. Jóska mégis megmerészelte kérdezni, hogy haza kísérheti-e?

-- Hát a Te utad is arra vezet miért ne,-- volt a válasz. Annyira-annyira, hogy zárás után hazamenetelkor ugy ügyeskedtek, hogy egymásmellé kerülhettek, hisz majd mindenkinek volt kísérője, nem keltett nagy föltünést. Jóska átvette a rokkát és maga vitte, mig elértek Juliska kiskapujáig. Ott megáltak, félhomály volt a hold csak néha-néha bujt elő a felhők mögül, mint ha ezüst sugaraival figyelte volna őket. Juliska kezdett nyugtázkodni:-- Jaj be kell menni, már későre jár.

-- Várj még egy kicsit -- biztatta Jóska.

-- Nem, hátha szüleim észre vesznek, Jóéjszakát!

Bement az Edesanya így fogadta:

-- Sokáig elvoltál lányom, tán volt valaki kísérőd?

-- A Jóskával jöttem együtt, tudod a Hajdu Jóskával.

-- Na-na csak nem udvarolni akar?

-- Neeem, csak barátságból.

-- Azért, mert Te azzal még ráérsz.

Ezzel Juliska is is lefeküdt, de csak forgolodott az ágyban alud-

ni nem tudott. Ekkor érezte, hogy valami változáson ment át. Egész éjjel, meg másnap is Jóska különös viselkedése járt az eszében, azon töprengtet, vajon estére is megismétlődik-e?

Mikor a csillagok újból kigyultak az égen a fonóházban megint összejöttek a fiatalok, most a következő ház volt a soros, ugyan annyian és ugyan azok a személyek. Pörgött a rokka, a kártya partik ugyan úgy verték az asztalt, szóval ismétlődött minden a tekintetek újból találkoztak. Mikor a legények megunták a kártyázást, incselkedtek a lányok körül, bosszantották őket azzal, hogy a fonást meg-meg zavarták a fonalat megszakították, míg végre is a lányok abba hagyták a fonást, beszélgettek, még nótákat is dudolgattak. Akkor még nem volt rádió sem T.V.néha voltak műkedvelő előadások és az ott elhangzott nótákat ismételték. Akkor tájban a "Falurossza" című népszínmű volt játszva, sokan szerepeltek is és nagy előszeretettel ismételték a színműben előforduló számokat: " Én vagyok a falurossza egyedül"....
Finom Rózsi válaszolt: " Nincsen annyi tenger csillag az égen,
Mint ahányszor eszembe jutsz Te nékem,
Ha Te engem tiszta szívből szeretnél,
Mélyebb lenne, nagyobb lenne szerelmünk a tengernél".

Ez az est így telt el, tele fölkorbácsolt érzelmekkel. Juliska és Jóska tekintete az est folyamán többször is találkozott, ezek fölfokozták a két szív érzelmeit, oly annyira, már alig várták a hazamenetelt. El-lehet képzelni a léleknek azt a felszabadulását, mikor kettesbe maradtak. Jóska az egyik kezében vitte a rokkát, a másikkal átkarolta Juliska derekát. Nem mentek el egészen a kiskapuig, volt egy kis zug ahol kettesbe maradhattak. Jóska átölelte Juliskát, őtet elfogta egy kis remegés megszólalt:

-- Na mitakarsz? Nem szabad!

-- Egy pusztit akarok adni, ha megengeded --mondta Jóska.

-- Én még nem ismerem ezt a fajta csókot--válaszolt Juliska.

-- Ha úgy érzed, hogy nem esik jó, visszaadod.

Ezzel összeborultak és megcsókolták hosszan egymást.

Az első csók, mely örökszövetséget kötött össze a két szív között. Juliskát csak az aggasztotta, hogy Jóskának sorozatra kell menni és milesz, ha behívják katonának?

Jóskát besorozták ugyan, de bevonulni nem kellett neki, mert a Szövetséges nagyhatalmak a Tranoni békeszerződésben annyira minimalisra engedélyezték a katonai létszámot, hogy az önkétesekből is kikerült. Így a Jóskának nem kellett bevonulni. Nyugodtan foly-

tathatta az udvarlást, őt most már nem is jártak a fonó házba Jóska minden este Juliskáék hajlékában tette tiszteletét. Ezt követte a szülők közeledése az egybekelés körülményinek, a hozománynak a megbeszélése, lakodalom, miegymás. A faluban is meg-

lepetést keltett, mindenki erről beszélt.

Tehát ilyen körülmények között is jött létre jó házasság. Voltak ettől eltérő esetek, amikor a szülők hallani sem akartak a fiatalok egybekeléséről, pedig a fiatalok három éven át titokban szerették egymást, a lány szülei/akik iparosok voltak a lányukat nem is engedték a fonóházba/ annyira ellenezték mivel a legényt iszákosnak, kocsmába járónak tartották, ők valami rangosabb vót akartak, de a fiatalok nem tágitottak, azt a módszert választották, ami elkerülhetetlenné tette az egybekelést, ugyanis a tronörökös előre jelentkezett. A szülők nem tehettek mást, mint, hogy beleegyeztek a házasságba. Mégis mivel a vége? Egy évi házasság után elváltak. A fiatal asszony többet nem ment férjhez, megmaradt "szalmaözvegynek" mindt halálig. A legény újra nősült, két fia lett a második házasságból, de nem volt boldog az anja erőltette s így a házasságon kívül kereste a kalandos szerelmi kielégeléseket. Sajnos fiatalon halt meg.

Volt a házasság kötésnek olyan formája is amikor mind a két részről erőltették a házasság létrejöttét, leginkább vagyoni szempontból, de a fiatalok hallani sem akartak egymásról, úgy verték össze őket. A szülők csak erőltették:-- Majd össze szoknak, a szerelem nem tart örökké, később veszít a hevességéből, fő a vagyon, a jólét az nyújtja az igazi boldogságot és stb-stb." Sokesetben tetlegelésre került a sor, főleg a lányosháznál szokott előfordulni. Annyira erőltették, hogy csak-csak házasság lett belőle. És mi lett az eredmény? A fiatalok fokozatosan megkedvelték egymást és boldog házassággal igazolták a kezdeti ellentéteket.

Az eddig elmondott szokások főleg Sváb fakvakban voltak elterjedve, de a környékbeli magyar falvakban is megvoltak a sajátos szokások. Nem volt ugyan szokás a fonóba járás, már mint a lányosháznál az összejövetel nap, mint nap egy másik háznál, ahol a szülők elmentek hazuról, de a fiatalok megtalálták a módját, hogy találkozhattak. Volt olyan eset, amikor és ahol a fiatalok összeborultak az anya kukorica szárral támasztotta körül őket, hogy más meg ne lássa. A szerelemnek kibontakozása ilyen formában is végbe ment. Általában az volt a szokás ezeken a helyeken /ahol nagy volt az egyke/hogy úgy szabályozták a szülők a születéseket, hogy már születéskor összebeszéltek a fiatalokat hogyan boro-nálják össze, természetesen a vagyoni helyzet miatt, ezt a fiatalokba bele is nevelték, a fiatalok ezt törvénytörően vették. Igen, csak mikor már a házasságra érettek lettek kiámbrádultak egymásból és lett belőle egy- két év és jött a válás. Ha mégsem lett válás

akkor meg mind a két fél házasságon kívül kereste kalandos boldogulását. Az volt a mondás: -- az nem is tisztességes asszony, aki az ura mellett nem tart szeretőt.-- Ugyan így volt fordítva is. Ebből nem csináltak különös esetet.

Az ismerkedésnek volt még egy harmadik formája is, amikor úgy a lány, mint a legény fölött egy kissé eljárt az idő a lány is már huszáven tul volt a legény már 25 fölüli volt, itt már a lányt "öreglánynak" titulálták a legényt meg "vénlegénynek" elzárkozottak voltak, nemigen mentek társaságba, esetleg a szokásos bálókba, mert beléjük volt nevelve a vagyonszerzés mániája. A fiatalok is csak ebben lelték örömeiket, ilyen esetben valami közvetítő szereplésre kellett valakinek vállalkoznia, erre pedig a komaasszony jobban mondva a komaasszony vitte a főszerepet és alkalomadtán szóba került a fiatalok sorsa:

-- Halja-e komaasszony, hát milesz már a kereszt fiammal, mikor hozmán ide menyecskét? Magának mán nagyon ekéne egy kis segítség.

-- Hát nemtudom mitakar már ez e gyerek.

-- Tudja mit gondoltam, itt van ez a Kucori Kati lány, már ez is benne van az időben, valami huszon körüli van, ez jó lenne a kereszt fiannak, nemtudok mást a faluban, aki úgy hozzá illene a Jancsihoz.

-- Hát próbálja meg kipuhatolni a szándékukat, de úgy, hogy tölünk semmiféle kezdeményezésnek jele ne mutatkozzék.

-- Istn ments, én olyan rafiréniával fogom előadni, hogy ezeknek halvány sejtelmük sem lesz, honnan fujnak a szelek.

Ugy váltak el egymástól, hogy a legnagyobb titok tartás lesz köztük, mert faluhelyen nagyon hamar terjednek a pletykák, különösen ilyen esetben. Mindenesetre a komaasszony kereste az első alkalmat, hogy Kucoriékkal beszélhessen, szerncsére csak a lány anja volt csak otthon:

-- Jónapot Márinéni! Mit dolgozik? Látom nagy munkában van.

-- Hát dolog mindég akad egy paraszt háznál. Ez az ember meg a Kati elmentek trágyát teregetni a tagra, én meg teszkek-veszek itthon valamit. Hát hová volt?

-- Itvoltam a komaasszonyoméknál, ot is a komámuram meg a Jancsi kimentek a mezőre, megvan azoknak is a napi munkájuk.

-- Elkéne azoknál is egy menyecske a háznál-- mondta Kucoriné.-- No ez jó alkalmat adott a beszéd fonalának tovább viteléhez, gondolta megpenditti a jövetelének igazi célját.

-- Hát mond valamit, már nagyon kéne egy menyecske a háznál, de én nem tudom ezek a fiatalok olyan megrögzöttek, ezek nem gondonak a házaseletre, hát itt van ez a maguk lányuk is már nagyon esedékes volna nála is a férjhezmenés.

-- Mit csináljunk, ha nem jön kérő, szeretnénk, ha valaki be-
nősülne.--Sohajtozott Marinéni.

-- Tudja a lányoknak az a sorsa, hogy férjhez mennyenek, hisz
ezzel még nem szakadnak el az anyai kebeltől.

-- Igaza van a lányoknak az a sorsuk, hogy elvigyék a háztól.

-- Én mondanék egy javaslatot, de ez kettőnk titka legyen, itt
van ez a Jancsi gyerek a keresztfiam össze kéne őket boronálni
a maga Katijával, ez távol ál tőlem, hogy beleavatkozzak / ez
csak az én privált véleményem/ még nem ejtettem sehol ki a szá-
mon, de magának megmondom, megmerem említeni, mit szól hozzá?

-- Hát ez éppen nem énrajtam mulik, ebben az utolsó szó a Kati
lányomé. Nekem a legény ellen semmi kifogásom nem volna. Majd
megemlítem neki, és ha kedvezően nyilatkozik, magával közölni
fogom.--Jó.

Ezzel az első lépések megtörténtek, még hozzá reményen
felül, mert a komaasszony ép a lány anjában látta a legnagyobb
ellenállást. Tehát a házassági hadjárat megindult. A lecke mind
a kétrészről föl volt adva. Megindultak a tapogatodzások, mind
a két részről az anyákra várt a főfeladat.

Mikor Jancsiék megjöttek a trágyszerűségéből az anja
lepátyolgadta a fiát, és mindjárt szóba is egyeledtek:

-- Elfáradtál ugye fiam?-- Kérdezte az anja.-- Á dehogy fárad-
tam el, ez nekem csak egy kis torna volt.

-- Fürödjél meg majd lemosom a hátodat. Látod ez már ugy volna
jó ha nem anyád, hanem a feleséged csinálná.-- Ezzel mint egy
rápendített arra amira ráakart térni.

-- Gondoltam most már rákéne szánod magad a nőülésre, már el-
éggé benne vagy az időben.

-- Hát ami késik az nem mulik, már én is foglalkozom azzal a
gondolattal, de hát kit is kéne elvenni.?

-- Itt van ez a Kucori Kati lány, még nagyon fiatalos mozgása
van, szép is, dolgos, szóval melléd való volna, nem vesztenél
vele, meg egy kis hozománya is lenne.

-- Hát ez éppen nem lenne rossz, elnézem a litániákon mindig ott
van és kiválik a többi közül, de hogy kíséreljem meg a megkö-
zelítést?

-- Ugy hogy elmenné hozzájuk, halottad, hogy van egy üszejük
eladó és azt te megakarnád venni. Ezzel az ürüggyel menél el
hozzájuk.

-- Nem rossz ötlet Édesanyám.

Jancsi a faluban ugy is abban a hirben ált, hogy hires
kupec, nem keltett feltűnést, ha egy lányos házhoz megy
üszőt vásárolni.

-- Könnyebbet kérdezzen, ahhoz vőlegény kell, vagy még előbb udvarló.

-- Hogy tudott egy ilyen szép lány ennyi ideig hajadon maradni?

-- Mért már öreg lány vagyok? Hát nem jött értem senki. Maga azt hiszi, hogy még surgyánka, már elég érett a nősüléshez. Tudja ez ugy volt, mivel egyes lány vagyok szüleim mindenáron vőt akartak benősíteni, de olyan kevés a legény, hogy vőnek senki sem akart menni. Aki jött volna az meg nákem nem tetszet. Így maradtam "öreglány". De most már szüleim beleegyeztek abba, hogy férjhez mehetek más házhoz is. Na üljünk le ide a divánra egy kicsit.

Leültek közel ültek egymáshoz, a kezük összeért, a szívük hevesen dobogott, érlrlődött a szerelem.

-- Jaj nekem mennem kel-- kimentek a szobába-- az üszőért majd holnap jövök és akkor ki is fizetem.

-- Jóvan Öcsém!

Elbucsztak egymástól, Kati kikisértte a kiskapuig, amikor az ujjak újból egybe fonódtak.

-- Jöjjön el többször is, jóéjszakát!-- Jani megköszönte a meghívást-- Jó majd eljövök, vasárnap délután jólesz?

-- Jó-jó! éppen egyedül leszek.

Ez már Janit egy kissé fölbátorította, nem törődött a falu véleményével, most már csak a szívére halgatott. Otthon mindent rendbe tett, ünneplőbe öltözött és elment Katiékhoz. Kati már várta Ő is kiöltözködött és ünnepélyesen várta a Janit.

-- Na dicsértessék!.... Kati Mindörökével fogadta !

-- Hát megjött?-- Amint látja, de mindjárt a kezdetén felhivom a figyelmét ne magázzuk egymást.

-- Tudja én nagyon hozzá vagyok szokva a a tegezéshez, akkor most igyuk meg a pertut.

Éppen volt itt főh bor Kati töltött:--Szerbusz! Szerbusz! Aki eltéveszti annak ma csókot kell adni. Jani jobban elszégyelte magát, mint a Kati. Gondolta magában ez is jól kezdődik.

Na csak ne ijedjen meg, csak vicceltem. Tudja mit, menjünk át a másik szobába a diványra.

-- Jó mennyünk.-- A szobában csend volt, még egy légy sem zümögött, de Janinak sem jutott eszébe más, hogy milyen két szép lovuk van, hogy kiszokja fésülni a hajukat, farkukat, meg milyen egyenes barézdát tud huzni, meg hogy megtudja rakni a szénás szekeret, mint egy gyufáskatulya stb.stb. Katica ki unalmasan halgadta, nemtudta vajon Ő mivel dicsekedjen: hogy viszi a moslékot a disznolnak, meg olykor megmonyássza a tyukokat, meg ráérő idejében egy kicsit kézimunkázgat, amit meg is mutatott a Jancsinak. De egymás kisujját sem érintették. Gondolta magában

-- Jónapot Kucori bácsi!

-- Adjon isten Jancsi öcsém! Hát mijáratban vagy itt nálunk?

-- Hallottam a gazdakörben, hogy van egy üszejük eladó?

-- Van, csak most éppen nincs itthon, kint van a fokán a le-
gelőn, ha megakarod venni, gyere el majd estefelé, amikor a
gulyás már hazahajtott. Hát gyere be egy csöppöt a lakásba,
csak a Katica lányom van itthon, az asszony a rétföldön van.

-- Hát, ha már itt vagyok, egy pillanatra benézek.

Katica már jött elibük: "Tessék befáradni Jani".

-- Ó sietek ám mert dolog otthon is akad.-- Önkéntelenül is
egy kellemes pillantást vetett a Katira.

-- Tessék üljön le ne vigye el az álmunkat.

Miközben Kucoribácsi egy üveg bort hozott föl és töltött:

-- Na kedves egészségünkre!-- Összekocantak a poharak és a
szempárok ismét találkoztak. Janiban új remények csilntak föl
és alig várta, hogy estefelé a gulya haza érjen. Jancsi ismét
elment Kucoriékhoz. Mostmár hevesebb szivdobogással lépte át a
kis kaput. Kucori bácsi ép, hogy megkötötte a marhákat Jani
odalépett:

-- De sok szép marhája van Kucori bácsi!

-- Van hálaistennek, még sok is éppen azért akarom ezt az
üszöt eladni és akarok venni egy kukorica morzsoló gépet már
meguntam a kézzel való morzsolást, látom ti vetetek egy új
vetőgépet.

-- Vettünk, nagyon hálás dolog, tudja eleinte mind a hárman
köllöttünk hozzá: egy lóvezető, egy gépvezető és egy gépután já-
ró. Később leegyszerűsítettem, a lóvezetőt kiiktattam csak
gépután járó köllött, így anyám otthon maradhatott.

-- Gondolom szép munkát végeztetek.

-- Hát majd meglátjuk milyen eredmény mutatkozik a termés
hozamban.

Később hozzánk csatlakozott Katica is, kíváncsi volt, hogymegy
végbe egy üsző eladás az alkudozás. Egy-két parulázás és már
megvolt az egyesség. Közbe bementek, mert áldomás ivás nélkül
nincs szerencse a vételhez. Bementek itthon volt Mária néni is,
aki már titokban bevolt avatva a házasság közvetítésbe,
csak figyelte a fejleményeket. Jani a vőjelölt nagyon meg-
nyerte tetszését, közben poharaztak. Katinak támadt egy
ügyes ötlete, behívta Janit az első szobába és megmutatta
a staférunkját.

-- Na látja ennyi mindent kapok, ha férjhez megyek.

-- Ez nagyon szép-- mondta Jani-- és az mikor lesz?

-- Könnyebbet kérdezzen, ahhoz vőlegény kell, vagy még előbb udvarló.

-- Hogy tudott egy ilyen szép lány ennyi ideig hajadon maradni?

-- Mért már öreg lány vagyok? Hát nem jött értem senki. Maga azt hiszi, hogy még surgyánka, már elég érett a nősüléshez. Tudja ez ugy volt, mivel egyes lány vagyok szüleim mindenáron vőt akartak benősíteni, de olyan kevés a legény, hogy vőnek senki sem akart menni. Aki jött volna az meg nákem nem tetszet. Így maradtam "öreglány". De most már szüleim beleegyeztek abba, hogy férjhez mehetek más házhoz is. Na üljünk le ide a divánra egy kicsit.

Leültek közel ültek egymáshoz, a kezük összeért, a szivük hevesen dobogott, érlrlődött a szerelem.

-- Jaj nekem mennem kel-- kimentek a szobába-- az üszőért majd holnap jövök és akkor ki is fizetem.

-- Jóvan Öcsém!

Elbucsuztak egymástól, Kati kikisérté a kiskapuig, amikor az ujjak ujból egybe fonodtak.

-- Jöjjön el többször is, jóéjszakát!-- Jani megköszönte a meghívást-- Jó majd eljövök, vasárnap délután jólesz?

-- Jó-jó! éppen egyedül leszek.

Ez már Janit egy kissé fölbátorította, nem törődött a falu véleményével, most már csak a szivére halgatott. Otthon mindent rendbe tett, ünneplőbe öltözött és elment Katiékhoz. Kati már várta Ő is kiöltözködött és ünnepélyesen várta a Janit.

-- Na dicsértessék!.... Kati Mindörökével fogadta !

-- Hát megjött?-- Amint látja, de mindjárt a kezdetén felhivom a figyelmét ne magázzuk egymást.

-- Tudja én nagyon hozzá vagyok szokva a a tegezéshez, akkor most igyuk meg a pertut.

Éppen volt itt főh bor Kati töltött:--Szerbusz! Szerbusz! Aki eltéveszti annak ma csókot kell adni. Jani jobban elszégyelte magát, mint a Kati. Gondolta magában ez is jól kezdődik.

Na csak ne ijedjen meg, csak vicceltem. Tudja mit, menjünk át a másik szobába a diványra.

-- Jó mennyünk.-- A szobában csend volt, még egy légy sem zümögött, de Janinak sem jutott eszébe más, hogy milyen két szép lovuk van, hogy kiszokja fésülni a hajukat, farkukat, meg milyen egyenes barézdát tud huzni, meg hogy megtudja rakni a szénás szekeret, mint egy gyufáskatulya stb.stb. Katica ki unalmasan halgadta, nemtudta vajon Ő mivel dicsekedjen: hogy viszi a mos-

lékot a disznolnak, meg olykor megmonyássza a tyukokat, meg rá-érő idejében egy kicsit kézimunkázzgat, amit meg is mutatott a Jancsinak. De egymás kisujját sem érintették. Gondolta magában

Katica: " Ez szép egy udvarlás." Biztos tőle várja a kezdeményezést, úgy fordította a szót, hogy Janit lemagázta. Jani erre fölfigyelt:-- Hopp most eltéesztetted, emlékszel miben egyeztünk meg? -- Emlékszem....-- és egy futó csókot dobott Jani arcára. Ez nem volt valami szerelmi csók, de a fogadást teljesítette. A beszélgetés fonala megszakadt. Már nem dicsekedtek, közelebb huzodtak egymáshoz, kéz a kézbe átkarolták egymást, aztán ebből már nem futó csók lett, hanem kezdetét vette egy boldognak ígérkező jegyes időszak. Katica nem maradt pártába, már volt beszéd téma az eljegyzés és a lakodalom körül.

Volt az ismerkedésnek, udvarlásnak még egy másfajta változata is, amikor a szomszéd faluból hoztak lányt, az ritkábban fordult elő, hogy legény vidékre nősült, de ilyen is volt. A közvetlen környékbeli szomszéd falvak lakói nagyjában ismerték egymást, valamikor egy vidékről telepedtek ide, meg össze jártak vásárolni és ilyenkor csak szóba került a házasság is. A legények elmentek a szomszéd faluba, ha bucsu volt, vagy szűrési bál, vagy valamilyen rendezvény. Ez mindig lehetővé tette az ismerkedést, különösen, ha azt valaki proponálta is. Így aztán a fiatalok megtetszedtek egymásnak, házasság lett belőle. A kupeckodás sokszor elősegítette a házasságot ott ahol a faluban egy nagyon gazdag lány volt, a lány szívesen férjhez ment volna falubeli szegényebb legényhez, de a szülők ebbe nem mentek bele, hasonló gazdag vőt akartak, míg végre a sok kupeckodás meghozta az eredményt. Megjelent a gazdag legény, hintóval, biciklivel, sőt volt olyan is aki már autóval mutatkozott be. Hizelgő volt a lánynak ez megnyerte tetszését összekerültek.

A lányok általában mindig többen voltak mint a legények, ezért közülük sokan pártában maradtak, ha csak nem később egy özvegy ember vette ek őket és nagyon jó házasság lett belőle.

Ennek az időszaknak /a huszas évek elején/ az volt a nagy jellegzetessége, hogy kevesen születtek, mivel még élénken emlékezetükben volt az első világháború szörnyűsége, amikor a derék fiatalok elestek, sokan fogságban sinylődtek azt a nézetet vallották: " Minek szülessenek gyerekek, hogy a császárnak legyen katonája? Huszévmulva ugyanis megint háború lesz és ezek a szegény gyerekek éppen akkor lesznek katonának valok"? Hát ezért született kevés gyerek és terjedt el az "egyke" rendszer. Sok gyereknek nem volt testvére, akivel vérbrli viszony alakult volna ki; nem kellett nekik ezt a szót kiejteni "testvér"

Természetesen ennek sok szomorú következménye is lett. Azért, hogy a második gyerek ne születhessen meg tiltott mütét-

hez folyamodtak az öreg bábaszonyoknak meg volt a dolguk, mégis de sok szép fiatalasszonyt kergedtek a halálba azért, hogy a második gyerek meg ne születhessen. Égbekiáltó bűn volt, ebben pedig az anyának, anyosnak volt a legnagyobb része. Sok lány korán fiatalon ment férjhez és hamarosan jelentkezett a gyerek, hát, hogy ezzel " ráérnek még" eltették és mikor már szerették volna, hogy legyen gyerek, már nem tudott lenni, mert a masina elvont rontva. Ennek a kornak megbocsájthatatlan bűne volt, hogy a természetszerűséget kivetette magából és pillanatnyi élvezet hajházásnak vetette magát alá. Az élet rendje megkívánja, hogy a természetellenességek ne forduljanak elő, mennyen az élet a maga útján tovább, ahogy az elrendeződött.

E l j e g y z é s - j e g y e s i d ő .

Az ismerkedési, udvarlási időszak után áttérünk a fiatal élet legszebbjére, ahól már az érzelmek szabadon szárnyalhatnak, ahonnan már minden akadály elhárult a boldog új élet megindulásáig. Tervek szövődnek, az élet édesebb lesz mint a méz itt szósem lehet arról, hogy jöhetnek a fényes napsütött napokra borongós, felhős vagy esetleg viharos napok is. Természetesen erről nem is kell ábrándozni, aminek jönni kell ugysem kerülhető el. Amint a szép régi nótában van:

Kicsi fehér meszelt szoba, falon függő Mária kép,
Az asztalnak szögletében, halvány fényű lámpa ég.
Mellette egy lány egy legény, szemükben a vágy és remény
Tulipános ládán ülnek szivükben a szerelem
Tervezgetnek csendesen.

A kemence szögletében, öreg anyó kuporog,
Olvasot tart a kezében, de az ajka nem mozog.
Az ifjakat nézi-nézi a multakat fölidézi,
Könny szökik a szemébe, azt csak a Jóisten tudja
Mijutott az eszében!?

Tehát terveznek, tervezni kell ez az élet örök parancsa. Mindenesetben ezt megelőzi a hivatalos eljárás a községházán vagy /Tanácsháza/ a 21 napi kifüggesztés, bejelentkezés, az egyházi bejelentés a háromszori kihirdetés. Sokhelyen valamelyik kereszt szülő " lánykéréssel" tiszteli meg a lány szüleit, hogy nagyobb legyen a parádé, ezt természetesen megelőzi a legény szüleinek a megkérése. Mindezek után jön az áldott jegyes idő.

Az eljegyzés ünnepélyességét még az emeli, hogy ilyenkor szoknak a lányosháznál , valami ünnepi vacsorát adni, melyre majd a jövődő násznagyokat, nyoszolyó asszonyokat, nő meg a testvéreket, ha vannak, meghívni. Ez volt a nászság igazi ünneplés kezdete. Ahól jó vicces násznagy volt , rendszerint a vacsora megkezdésekor köszöntőt szok mondani:

Párolog a jó ~~fin~~ finom leves,
Ettől lesz az új pár szerelmes.

Rendszerint a vicces násznagyot ilyenkor megszokják éljenezni. A másik násznagy, hogy Ő is valamit tegyen az új pár érdekében pohár köszöntőt szok mondani:

Emelem poharam annak örömére,
Hogy az ujpárnál örök legyen a béke.

Legtöbb helyen az eljegyzési ebéd, vagy vacsora, még nótával is végződött. Természetesen nem mindenhól voltak ilyen fényes eljegyzések, ez csak a jobb-jobb móduaknál volt. A szegényebbeknél csak simán egy szerüebben folyt le.

Az eljegyzéskor a nászok a ceremonia után, még vissza maradtak és ilyenkor beszéltek meg a hozományt:

-- Tudja nászúram, mivel csak ez az egy lányom van a vagyonom mind Órá száll. Ugy gondoltam, hogy a Sürüaljai dülőben / amit

nem rég vettem/ tudja ott van a magukéhoz közel az a tiz magyar hold / tizezernégyszög öl/ én azt mindjárt át is iratom a lányom nevére, oszt hasznosítsák maguk ahogy akarják. Nekem elég a féhely a szesszioból.

-- Nézze nászúram ez a fiatalok dolga, ugy hasznosítsák, oda-teszik a termést ahová akarják, ezzel rendelkezzenek Ők.

Előjött a mászasszony is a staférral:

-- Nézze nászasszony én mindenről gondoskodtam a lányomnak, frissen fosztott tollal vannak a dunyhák, vánkások föltöltve, a szalmazsák is vadonott uj, hát butort még nem csináltattunk, de ha eltudják helyezni, rögtön megrendeljük az asztalosnál.

Ilyenkor a köztudatban mintmenyasszony és mint vőlegény szerepeltek. A vőlegény minden este megjelent a menyasszonyos háznál, mindenhová együtt mentek bevásárolni, ha vidékre kellett menni vásárolni, már kocsival, " féderesülésben", vagy legtöbb helyen csak füzvesszöből font üléskosár volt, bemutatkoztak a gazdagabb kereskedőknél, akik hizelgően gratuláltak nekik. Együtt mentek minden vasárnap a misére, amikor mindig ujrúhában jelent meg a menyasszony. A hirdetés három vasárnapján valahól hátulátuláltak meg, nem akartak nagy föltűnést kelteni jelenlétükkel, de nem szökhettek meg a mise után a térről amikor a nép meglepte őket gratulációval, különösen a szükebb rokonság rajongta őket körül, de siettek gratulálni a volt barátok is és megcsókolták egymást, sok szerencsét kívánva.

A vőlegény, ha körülményei megengedték napközben is elment a menyasszonyos házhoz, segített a munkában, különösen amikor olyan munka volt mondani szokták: " Áldott a sok kéz." Megszervezték a közösen végzendő vetési munkákat, szóval olyant, ahol a fiatalok sokat lehettek együtt, megismerték egymás gyengédségét, erényeit, sokszor tettek hasznos megjegyzéseket: -- Hát ti ezt így csináljátok? Mi ennyire nem részletezzük.--Mondta a menyasszony.

-- Tudod mi én, különösen nagyon szeretem a pontos szép munkát, én ezt tanultam ezt szoktam meg. Szeretném, ha te is átvennéd és meglátod az életben ennek hasznát is vennéd.-- Jegyezte meg a vőlegény.

-- Teljesen igazad van egyet értek veled és igyekszem is ezt a módszert átvenni tőled, de azért negondold, hogy az asszonyi munkában levagyok maradva, nézd meg a kézimunkáimat, aztán mond-hatsz véleményt rólam.

-- Neharagudj-- megcsókolta-- nem ugy gondoltam, hogy kritizálni akarlak, de ~~te~~ hívtad föl a figyelmemet.

-- Tudom. Ettől nagyobb véleménykülömbőség ne legyen köztünk, akkor nagyon boldogok leszünk.-- Bár már mindég veled együtt lehetnék, jaj még olyan hosszú az a három hét!.

-- Türelem minden megközeledik, akkor mi uraljuk az egész világot.

-- Nekem nem kell a világ, csak a Te közvetlen környezeted, nincsenek világra szóló terveim, vágyaim, csak mindég a Te közelségedbe lehessek. Jaj eszembe jutott még nem is tüztük ki a lakodalmi napot.

-- Azt majd a szülőkkel együtessen kell megbeszélni.

--De azért már mi is beszélhetünk róla, tudod én azt szeretném, ha Terézia napon lenne, akkor van a névnapom, meg a születésnapom.

-- Hát akkor ezt így fogjuk föltálatni a szülőknek és biztosan ők is beleegyezésüket adják. Ez mikor is van?

-- Már nem tudod, hisz tavaly megköszöntöttél: október 15-én. / Avilai Teréz/ hétfői napra esik.

-- Helyes így fogjuk javasolni, addigra a vetéssel is végzünk, nem marad más nagy munka, mint a kukorica szedés.

-- Jaj dejólesz! Jaj de jólesz!-- Lelkendezett Teri-- Mikor jössz el legközelebb?

-- Nemtudom, csak este mehetek, szorgalmazni kell a vető szántást, hogy Szent Mihályra földbé legyen a mag.

-- Mi holnap kender mosást végzünk.

-- Jaj nagyon vigyázz, már hideg a víz!

-- A én nem megyek a vízbe, csak Apám meg Anyám én csak teregetek, vagy jobban mondván állogatok. Majd a tilulásnál én is többet tudok segíteni.

Mostmár nagyjában minden meglett beszélve a lakodalommal kapcsolatban, már nehezen várták a fiatalok ezt a napot, amikor teljesen egymásé lehetnek.

A L A K O D A L O M .

Faluhelyen, különösen a régebbi, nagy esemény volt a lakodalom. A legény boldog volt, hogy egy kis szemrevaló menyecskét hozott a házhoz, a lány boldog volt, hogy nem maradt pártában, így a boldogság közös öröm volt. Új lendületet adott a mindennapi életnek, tele szöve szép reményekkel. Egy lakodalom megszervezése nem kis dolog volt, már napokkal előtte megkezdődtek a készülődések. A nászok össze-össze jöttek esténként, hogy összehangolják, melyik mivel tud hozzá járulni: Elsősorban borral, disznóval, borjuval, / mert borju vágás nélkül lakodalom nem történhetett meg/ nagyobb üszőt, vagy tinót is szoktak vágni; baromfit nem ütemeztek, mert a vendégek egy-egy tyukot vittek a lakodalmas házhoz, mely bőségesen elég volt az ünnepi leves ebéd vagy vacsora elkészítéséhez, mert csak a tyukhus leves jöhetett számításba. Megegyeztek melyikük mivel tud hozzá járulni, ha véletlenül gyenge borju nem volt egyiknek sem, akkor közösen vettek egy borjut. Liszt féleségek abban az időben nem volt probléma, rendszerint annyit szoktak beöletni, hogy félévig elegendő volt. Bolti cikkeről kellett még gondoskodni: só cukor, csokoládé, meg különböző fűszerekről. A lakodalom leginkább a vőlegényes háznál szokott lenni, ilyenkor a szobák kilettek pakolva, ahól az étkeztetést és utána a tánc zajlott le. Szép őszi időben szokás volt a sátor csinálás, így minden szobát nem kellett kipakolni. A táncra azért a legalkalmasabb volt a padlos szoba. A kalács és kuglóf sütést, már három nappal előbb csinálták, kölcsön kérték a faluban a kuglóf sütőket, mert a jól sikerült kuglóf volt a lakodalom legnagyobb jellegzetessége. Kemencébe sütötték és kihülés után levitték a pincébe ahól jófriss maradt. Ugyan ezt tették a kenyérral is. Akkor még nem a boltból hozták a kenyeret, az is kenyérsütő kemencébe sült ki.

Mikor nagy gondossággal elővolt készítve minden, megközeledett a lakodalom napja, az előtte levő napon már összejöttek a vőfények, koszorus lányok, a legközelebbi rokonság mindent rendbe tettek a vőfények délelőtt megkezdtek a vendég hívást, rozmaringos kalappal, bokkrétával, kipántlikázott sétapálcával, végig dalolták az utcát és így kezdődött meg a vendég hívás. Versel köszöntötték a meghívottakat:

V e n d é g h i v ó .

Szerencséd jónapot adjon az Uristen,
Ahogy Ő akarja legyen minden képpen.
Jövetelünk okát elmondom én bőven,
Egy szép ünnepség van nálunk készülőben,
Legyen köszöntve- e ház hándjén lakója,
Mind ahányan vannak , öregje aprója.
Vőlegény urunknak keressük meg párját,
Hogy boldogan járják a házas élet utját.
Holnap délelőtt kezdődik a lakodalom,
Melyre Önöket tisztelettel meghívom.
Először kísérik az Istenházába,
Mél összekötik őket a hitnek láncával.
Esküvő után a nagy ebéd kezdődik,
A jóízű falatot a szakácsnék már főzik.
Utána táncolhat ki-ki a párjával,
Mulathat mindenki örömben bujában.

-- Köszönjük szépen a meghívást, várjatok , hát egy pohár bort az ujpár egészségére.

-- Nem kérünk, hátha megárt, még sokhelyre kell menünk. Ez volt az előző nap délelőtti feledatuk, aztán délután az asztalokat kellett összehordani a faluból, vagy esetleg a kocsmáros segítette ki őket. Az idősebbek a sátor csinálással bibelődtek. A koszorus lányok az edényeket hordták össze, virággal diszített nagy kosárban.

Este már volt egy kis tánc, harmonija szóló mellett. Sokszor éjfélig eltartott, mely fölért egy kisebb fajta lakodalommal. " Nyoszolyó estének" nevezték, sokan úgy eláztak, hogy másnap a lakodalom napján "másnaposan" tudtak megjelenni.

Felvirult a lakodalom napja, ahol egésznapos volt, ott már kilenc óra után a trombitások,--ugymondják-- megfújták a lakodalmat. Rendszerint a "Fehérvári" indulóval kezdték , aztán jöttek a vidámabb indulók. Ezzel egyidőben a templomban elhangzott az első harangszó. A következő ünnepi aktus volt a vőlegény kikérő, melyet ugyan csak az első vőfény mondott el:

Tisztesség adassék a vendég seregnék,
Aljon le a zene, modt dobok sem peregnek.
Vőlegény urunknak jött el az órája,
A legény élet utját Ő többé nem járja.
Bucsuzom szüleim, drága testvéreim
Minden -kik itt vannak kedves vendégeim.
Az én utam most másirányba vezet,
Ég titeket áldjon, mindenért köszönet.

A zenekar rázendített egy újabb indulóra és megindult a nászmenet a menyasszonyos ház felé. Ezek voltak a legmeghatóbb percek, amikor újból fölhangzott a menyasszonyi kikérő:

Mély csendet kérek! Ez, ünnepi pillanat.
Tisztesség adassék-e csodás perc alatt.
Itt a vőlegény a menyasszonyos háznál,
Legyen jelen Ő is a szép bucsuzásnál.
" Bucsuzom mos Tőled drága Édedanyám,
Ki fölneveltél és voltál nekem dajkám.
Köszönöm Tenéked minden lépésedet,
Ezért legyen köztünk, örök a szeretet.
Kedves Édesapám tőled is bucsuzok,
Elválni most Tőled, de nehezen tudok.
Drága teetvéreim! Hozzátok is szólok,
Szvességeitekért köszönetet mondok.
Régi pajtásim! Lányok és legények,
Mostanában én már nem leszek kötetek.
Teljes erőmből és szivemből kívánom,
Ki-ki mielőbb, párjára találjon.
Induljun el azépen a szent esküvőre,
Igy majd sziveinkben a boldogság lép be.."

A menyasszonyi ruha régebben kék volt és csak később lett a fehér ruha és a fátyol azelőtt csak koszoru volt.

A lakodalmi menet fölállt ki-ki a párjával, legelől a menyasszony, az első vőfénnel, vagy unoka testvérrel, vagy a kereszt fiuval, utána a vőlegény az első koszorus lánnyal, utána a násznagyok és a többi vendégek, az öröm szülők és legvégül a rezesbanda. Mielőtt a menet megindult volna a zenészek eljátszották:

Asszony lesz a lányból, a bimbóból rózsa,
Sok-sok édes percből lesz egy boldog óra....

Ezt a dalt a lakodalmi menet még végig halgatta, aztán a zenekar rázendített egy indulóra és megindult a menet a templom felé. A fehér kötényes pincérek, leginkább nem régen nősült fiatal emberek kezükben egy boros üveggel, kurjongatva mentek a menetben és a kíváncsiskodó néző közönséget meg-meg kinálták. Így értek a templomba, a vendég sereg a padokban helyezkedtek el, a menyasszony a vőlegénnyel a szentélyben foglaltak helyet. Ugyan csak ott foglaltak helyet a két násznagy is. Az első teendőjük az volt, hogy a rozmaringos almát elhelyezték az oltárra.

A mise végeztével kezdődött az esketési szertartás, melynek legünnepélyesebb aktusa volt maga az eskü. Elsőben a vőlegény helyezte a két ujját a feszületre és az Ő násznagya, majd a pap előre mondta az eskü szövegét, majd utána mondta a vőlegény: " Isten engem úgy segélyen! Boldogságos asszony és Istennek minden szentjei, hogy a mellettem álló N.N. szeretem, feleségül veszem, és hogy Őt el nem hagyom, holtomig és holtáig semmi féle viszontagságban, Isten engem úgy segélyen! Mind a ketten megcsókolták a feszületet és következett a menyasszony eküje, mely ugyan úgy zajlott le. Nő ezt megelőzően volt a gyűrűk megáldása és egymás ujjára huzása. A pap még rövid könyörgő imát mondott aztán így szolt az új párhoz:

Kedves ifju pár! Kedves vendég sereg!

Bizonnyára még emlékezetekben van, amikor az iskolában a házasság szentségéről tanultatok, hogy mi is a házasság? Tudjátok és most földidézem, eszetekbe juttatom": A házasság az a szentség amikor egy férfi és egy nő folbonthatatlan életszövetséget köt egymással és Istentől kegyelmet nyernek, hogy egymáshoz hűségesek lesznek és gyermekeiket vallásosan nevelik." Ez a házaselet alapja, ez a jövenső házaselet boldogsága. Kivánom, hogy ez a kegyelmi állapot örökké megmaradjon bennetek, fel kell azonban készülni, hogy az élet utjai néha göröngyösek, de erős lelki felkészültséggel megtudjátok járni. Tudom, hogy ezek az erények nálatok megvannak. Ehhez kérem az Isten áldását áldjon meg benneteket az Atya, a Fiu és a Szentlélek mindörökké Ámen.

A plébános átkarolta Öket és kikisértte a templom ajtóig, amikor is kezét fogott velük, és sok boldogságot kívánt az ifju párnak. Ezt követte a vendégsereg gratulációja is.

Amig a köszöntések tartottak el kell, hogy mondjam a mise alatt az egyházi énekeket / voltak erre az alkalomra külön énekek/ a házasság kötés alkalmára, de a legszebb volt, mikor az első kürtös / pflighornos/ szólóba halk hangon kíséerte a "prefációt", mely mennyei zenét sugalt, mint ha angyalok énekeltek volna.

A szerencse kívánások befejeztével a zenészek rázendítetek egy indulóra, és elindult a menet a lakodalmas ház felé. Most már az uj pár ment elől, utánna a vőfények, koszorus lányok, a násznagyok és a sok tarka sereg. A fehérkötényes pincérek kurjongadtak, kinálták a kíváncsiskodó közönséget, mert ilyenkor mindenki kivonult az utcára, kíváncsiak az uj párra. Amig a zenészek átrendezték a hangszereiket a trombitáról a vonos hangszerre, addig a vendégsereg egy kicsit kifujta magát, a fehérnépek tükör elé álltak és csinosították magukat, aztán megkezdődött a "menyasszony tánc". Ez abból állott, hogy a zenészek egy rövid keringőt huztak és mindenkinek kellett táncolni a menyasszonnyal. Elsőben a násznagy urak, majd a vőfények, koszoruslányok, természetesen a nők a vőlegénnyel táncoltak. Egy gyűjtő tányér volt az asztalra téve, melybe aki letáncolt egy kis aprópénzt tett a zenészek részére. Mikor a menyasszony táncnak vége lett kezdődött az ünnepélyes ebédre való fölkészülődés terítés stb. A főasztalnál a szoba sarkában az uj pár foglalt helyet, jobbról és balról a vőfények és a koszorus lányok, szembe velük a násznagyok. Az örömszülők nem ültek az asztalhoz, ők a vendégeket kinálták.

Aki már nem fért be az a másik szobában, vagy a sátorban foglalt helyet. A felszolgálatot fiatal menyecskék végezték, hordták föl az ételeket kurjongatás közepedte. Az első aki a leves tálát hozta az új pár asztalára tette és egy kis versikét mondott:

Szerencsés jóestét adjon az Uristen!
Legyen köszöntve ki jelen van itten
Először hozzuk a jó forró levest,
Ettől lesz az új pár igazán szerelmes.
Levesből szállnak mámoros illatok,
Ezért mindenkinek jóévtvágyat kívánok.

Természetesen ezt nagy éljenzés fogadta. A menyecskék úgy megvoltak szervezve, hogy minden asztalhoz volt egy beosztva, aki aztán ügyelt, hogy mindenki kilegyen elégitve. A fehérkötényes pincérek az italról gondoskodtak a régi időben csak a bor szolgáltatotta az italt, sőr vagy szódavíz nem volt, de pálinka már igen.

Az ünnepi ebéd vagy vacsora alatt szokás volt a menyasszony lábáról a cipőt lelopni. Ezt többnyire egy surgyánka gyerek végezte, aki közeli rokonságban volt a menyasszonnyal. Az asztal alá bujt és ügyes fogással lelopta a cipőt menyasszony lábáról a menyasszony még jó oda is tartotta a lábát, hogy könnyűszerrel lehuzhatta. Azután kibujt az asztal alul és fölmutatta a cipőt, volt nagy nevetés és megkezdődött az alkudozás a vőlegénnyel a cipő vissza váltásáért, amit a vőlegénynek kellett kifizetni. Mikor meggyeztek a cipő vissza került a menyasszony lábára.

Miközben az ételfogások váltották egymást és minden étel féleségnél versikét mondtak a fölthushoz, a rizsaás hushoz a pecenyéhez:

Most jön ám az igazi jó falat,
Ebből kedvére haraphat.
Borju sült, kacsaláb és vadliba.
Hisszük ebből nem lesz galiba,
A pecenye egy kissé sótalan,
Mivel a szakácsné egy kissé bajba van.
Pecenye sütésnél leforrázta kezét,
Hirtelen vette le a fazék tetejét.
Ezért most neki szóljon a nóta,
Tegyünk egy pár fillért a szatyorba.

Ilyenkor szokás volt a kása pénz szedés, régen még nem volt rizskása, hanem köleskása volt és ekkor volt egy humoros jelenet: Egy asszony fölöltözött maszkába, föl kötötte a karját, azt imitálva, hogy a kása leforrázta a karját, az egyik kezében egy hosszú meszelő nyél volt a másikban egy főzőkanál, ha esetleg nem jó helyre nyultak, akkor a főzőkanállal odacsott. Volt még egy másik társa, aki gyékény kosárban szedte a pénzt.

Ez az összegyűjtött pénz aztán az igazi főszakácsnéé lett. Ilyenkor a zenészek már szép halgató nótákat muzsikáltak. A husos ételek elfogyasztása után hozták: a rétest, dios, mákos kalácsot, fánkot kuglófot, rgen nem voltak tornyos torták, mindenféle krémes piskóták, ezek csak a későbbi időben jöttek divatba. Ilyenkor kezdődött a "tus" fujás trombitával, mely mindig ezzel kezdődött:

Majd ha egyszer kisangyalom véled együtt lehetnénk,
Kérni fogjuk a Teremtőt, hogy egymásé lehessünk.
Boldogságunk lesz az áldás, tilalom az esküvő,
Temető a szép mennyország, csókod lesz a kísérő.

Ennélkül nem mulhatott el lakodalom, hogy ezt ne fujták volna. A rozmaringos pohárból mindenkinek inni kellett. Ekkor a zenészek már rendelt nótákat fujtak. Ezt is két férfi vezette le, az egyik állandóan töltött a rozmaringos pohárba és a zenészek felé sugta a rendelt nótát. A másik férfi egy tányérba szedte a pénzt, mely ugyan csak a zenészeké lett.

Az ebéd, vagy vacsora után a koszorus lányok segítségével a menyecskék kihordták az edényeket, a vőfények pedig az asztalokat a termet kisöpörték és kezdődött a tánc. A szokás az volt, hogy a zenészek mindég keringővel "walzer/ kezdték, ebből mindég két számot szoktak huzni, többnyire Straus és Lehár keringőket huztak: Kék duna, Herkulesfürdői emlék, Duna hullámain és hasonlókát. Ezt követte egy igen rövid kis szünet, némrlyek táncost váltottak, aztán jött a polka, elsőben a lassubb, majd átváltották gyorspolkára, ez már kiűzasztotta a táncosokat, pörögtek a ~~kéxxx~~ bőszoknyák. Ismét egy kis rövid szünet, aztán jöttek a csárdások, itt is előbb a lassu, majd a friss csárdás, ilyenkor már nagy volt a hangulat "repetáztak" a vendégeka menyecskék hu-ju-juztak a lakodalom ekkor érte el a fénypontját. Ezt követte egy hosszabb szünet, amikor is aztalhoz ültek poharaztak, nótáztgadtak, ismerkedtek, zsiros vicceket mondogadtak egymásnak, az öregebbek politizáltak, vagy a multat idézték fel, hogy az ő idejükben nem így volt, vagy csendesen dudoláztak.

Közben a szünetnek vége lett, a fiatalság folytatta a táncot. Ez így ismétlődött éjjél utánig, közben a konyha asszonyok kínálták a vendégeket kugloffal kaláccsal. Mig elérkezett az idő az ajándék tánchoz.

Hoválett a szép menyasszonyi fátyol?
Helyre szép menyecske lett a szép lányból.
Barna /szőke/ haját csipkés kendő disziti,
Az uj ember mindég szemmel kíséri.
Férjem uram! Most már azon is kell lenni,
Hogy időmultával bölcsöt is kell venni.

" Ring a bölcső, sir a gyerek minálunk,
Gagyogástól hangos lesz a mi házunk.
Szeme kék lesz mit az ég,
Tiéd lesz majd mida hét."

Galambom.

A bölcső helyet veszünk gyerek kocsit,
Gyerünk Nagypapa ! Toliya egy kicsit.

Mostkezdődik, a mostkezdődik a tánc...

Eladó az új asszony.!

Igy kezdődött az ajándék tánc, ez valóban ajándék tánc volt, mert a régi időben, csak természetbeni ajándékot adtak, az ujasszonynak selyemkendőt, az ujembernek leginkább egy inget. Az ünnepélyes átadás természetesen egy keringő kíséretében történt. A zenészek részére is oda volt téve egy tányér pénz gyűjtésre, mely csak őket illette. Az ajándékot egy nagy kosárba gyűjtötték és arra a két örömanya vigyázott. Voltak eltérő ajándék tárgyak is leginkább kis háztartási gépek: mákdaráló, vasaló, téasztaszedő és ötletesebbnél ötletesebbek. Később a villamossági gépek terjedtek el nagyon. Manapság kézpénzt adnak.

Mikor az ajándék táncnak vége lett, úgy hajnal felé, újból terítették, ilyenkor leginkább a kocsonya szokott lenni a terítékem. Utánna még táncoltak, mókás jelenetek jádszodtak le, körbe fogodszkodtak és úgy táncoltak a kör közepén egy pár járta ugynevezték vánkös tánc, és fölváltva a menyecske vagy a lány aki elé a vánkös tette annak kellett vele táncolni és ez így ment sorjába, míg mindenkire sor nem került, leváltáskör egy csók kijárt az új partnernek. Aztán volt egy olyan változat, amikor a zenészek játszották: " Megya gözös, megy a gözös Kani-zsára" , ilyenkor meg egymás vállában kapaszkodtak és úgy járták, ütemesen körben a teremben. Aztán voltak egyéni kezdeményezések jobbnál jobb ötletek.

Voltak vendégek, akik már megunták a mulatozást és észrevétlenül megléptek, de voltak akik , " kivirágos virradatig" kitartottak, kivonultak az utcára a zenészeknek újból trombitát kellett elővenni. Ajó kitartó vendégek összefogodszkodva, zenés kísérettel mentek ahhoz a házhoz, ahonnét előrébb bucsuzás nélkül ment haza. A férfit az ágyban találták, föl kellett neki öltözni és tragacsra ültették és vissza kellett menni a lakodalmas házhoz. Ott aztán tovább mentek a mókák a zenészeknek föl kellett menni a fára, vagy a háztetőre és onnét fujtak, ilyenkor kerestek a legjobban, már tetőpontra hágott a jókedv, senki sem sajnálta a pengőket. Előkerültek pikáncs nóták, de egyszer csak mindennek vége lett, úgy tíz óra felé mindenki haza szállinkózott, csak a fehér kötényes pincérek, vőfények

koszorus lányok maradtak, vissza vitték az asztalokat, padokat, székeket a lányok az edényeket, volt a házkörül is rendet csinálni való, helyre pakolni az bútorokat, takarítani a ház környékét. Legtöbbhelyen az új párnak külön szobát rendeztek be, de sajnos sokhelyen az istállóban kellett eltölteni a nászjészakát. Meleget csak a barmok leheltek rájuk, nő meg jól össze bujtak és egymást melegítették, hisz még a szerelem tüze lobogott bennük. Nászut a mező volt, ha még volt vetni való, akkor a fiatal asszony ment a vetőgép után, vagy ahol még kézzel vetettek, szalmakosárban a fiatal asszony vitte a fején a férje után a vetőmagot. Így teltek el a mézeshetek, boldog megértésben. Esetleg nyári időben, ha kiruccantak a Balatonra, saját fogatukkal, átmentek Tihanyba, meghalgadták a "viszhangot", mely abban az időben világhírű volt.

Az időmultával tényleg kellett bölcsőről is gondoskodni, jelentkezett a tronörökös, ez aztán mindennél jobban összeláncolta a fiatal házaspárt. Életük célját igazából megtalálták az élet legszebb ajándéka volt. A házaseletnek a régi időben is megvoltak a maga szépségei, boldogító indítottékai. Sokhelyen nehezítette az együtt létet, különösen, ha sokan voltak egy háznál, több testvér is volt a szülőkkel együtt élve a generáció különbség, hisz ez érthető a fiataloknál különösen, ha már gyerekek is voltak 10-11-en ültek egy asztalhoz, természetes, hogy már önnálóságra vágytak, csak nem ment ez abban az időben olyan könnyen. Ritkán adódott ház vagy házingatlan /házhely/ eladás és az építéshez szükséges anyag beszerzése: téglá, cserép egyéb építőanyag beszerzése a felmenő falak többnyire vert falak /tömés/ voltak a tetőszerkezet zsupfödél, vagy nád. A falvakban elterjedtek a tégláégető kemencék, voltak egyéniek, de leginkább a LEGELTETÉSI TÁRSULAT tartott fen tégláégető kemencéket.

A Nagatádi Szabó István féle földreform, nagy lendületet adott a házhelyek kiosztásának, amiket is sok fiatal házaspár építeni tudott és függetlenítette magát a szülőktől, különösen akik az iparban dolgoztak. Nem kötődtek a földhöz, önnálló egzisztenciát tudtak maguknak teremteni. Ekkor már nem épült szalmatató ház, sem vert falak, téglából épültek a házak. A parasztság kézséggel segített a befuvarozásnál. Egész utcá sorok, falunegyedek jöttek létre. A téglagyár akkor már nagy kapacitással tudott dolgozni, oly annyira, hogy egy egész járást eltudott látni.

A fiatal házaspárokból új remények fakadtak, vidám és megelégedettség nyomai voltak láthatók. A házasság örömeinek nyomai voltak a szívük mélyén és áthatotta egész lelki életüket. Vasárnap az istentisztelet után, délutánonként is jutott idő a szórakozásra, / tekepálya/ vagy akik művelődni akartak megtalálták a helyüket az Olvasó körben.

Összefoglalva a házasságnak ekkor már megvoltak a maga természetes örömei, szépségei, kiegyensúlyozottságai.

S így elmondható, hogy H e t e d i a h á z a s s á g valóban felbonthatatlan élet szövetség lett.

T a b , 1990 április 2-án.

Havasi István.